

Alkotókör?

Arra az időre gondoltok most, amikor 1957 tavaszán, a KISZ megalakulásának sok izgalommal, nyílt, vagy rejtett ellentététől izzó villamossággal telt napjaiban az Irodalomtörténeti Intézet folyosóján beszélgetve valaki megfogalmazta köztünk a gondolatot: létre kell hozni az egyetemen tanuló s verseket, vagy prózát író fiatalokból egy alkotókört.

A gondolat azután nem hagyott nyugodni bennünket. S végül is létrejött — dr. Király István professzor, intézetigazgató segítő gondoskodásától kísérve — az alkotókör. Emlékszem, minden héten kedden este 7 órakor találkoztunk s nem is egyszer addig vitáztunk, lelkesedtünk, míg az Ady téri portás ránk zárta a kaput. A megalakuláskor még csak heten-nyolcan voltunk, de a harmadik alkalommal már át kellett mennünk egy nagyobb terembe, hogy elférjünk. Mert jöttek érdeklődők, vitázkodni, vagy egy-egy vita alanyként szerepelni kívánók a fősokasról, az orvosoktól s jöttek már kívülállók is, akiknek akkor, azokban a fölcsúszást hozó kezdő napokban az „irodalmi élet” ezek a kedv esti összejövetelek jelentették.

Irodalmi esteket rendeztünk középiskolákban, egyetemi kollégiumokban, az Aulában, művelődési otthonokban is. Az irodalmi estek bevételeiből részben fedezni tudtuk egy közös antológia megjelentetésének költségeit. Az antológia meg is jelent 1959-ben, „Szevedei fiatalok antológiája” címmel.

Közel nyolc év múlt el az akkori alkotókör megalakulása óta. Nyolc év nem hosszú idő, de ahhoz bőven elég, hogy tehetségesnek vélt s mondott emberekről kiderüljön, valóban tehetségesek-e. S az akkori „alkotókörösök” jórésze bizonyított is. Bárdos Pál, Fenákel Judit, Ratkó József, Simai Mihály s a többiek nevét és műveit számon tartja az országos irodalmi közvélemény.

Mostanában gyakran gondolok vissza nosztalgiaival azokra a napokra. Hősi idők voltak-e? Nem tudom. A „hősi” jelző talán túlzó is, talán keveset is mond, mint a közhelyek általában. Minden esetre jobban megértettük egymást, jobban tudtunk együtt közösen lelkesezni, akarni: együtt elérni magunk elé tűzött célokat.

Hogy most van-e alkotókör az egyetemen, vagy nincs, nem tudom. Azt tudom, hogy most is van ott sokat ígérő tehetséges fiatal legalább annyi, mint a mi időnkben. Tudom, mert verseiket, elbeszéléseiket olvastam kéziratban, olvastam már lapokban is. Tudom, hogy négy egyetemista költőnek közös kötetét van készülőben.

Csak azt nem tudom, megvan-e meg az a közös lelkesedés, az a kollektív s az egyéni érdekeket és érzéseket háttérbe szorítani képes tudatosság egymás műveinek értékelésében, a vélemények kicserélésében: az erőket összefogni és együtt tartani tudó hit és közös akarás. Mert ezen múlik minden. S ezen múlik talán az is, lesz-e író, költő valóban a mostani „ígéretekből”.

Papp Lajos

HÉTSZÁZ ÉVE SZÜLETETT DANTE

Emlékkiállítás egyetemünkön

DANTE ALIGHIERI (1265—1321)

„A feudális középkor befejezését, a modern kapitalista kor hajnalát hatalmas alak jelzi: az olasz Dante, aki a középkor utolsó és egyben az újkor első költője volt.”

Marx és Engels jellemezték így a világ-irodalom költő-óriását, az olasz nép legnagyobb költőjét Dante Alighierit a Kommunista Kiáltvány 1893-as olasz kiadásának előszavában. Idén világszerte megünneplik Dante születésének/hétszázadik évfordulóját.

A nevezetes évforduló alkalmából látott napvilágra a Magyar Helikonnál dr. Kardos Tibor professzor szerkesztésében Dante összegyűjtött műveinek bifolios kiadása. Ugyancsak Kardos professzor szerkesztésében Dante-Emlékkönyvet jelentet meg a Magyar Tudományos Akadémia, amelynek anyagát a költővel és műveivel foglalkozó tanulmányok, esszék, cikkek adják — köztük egyetemünk professzorainak dr. Koltay-Kastner Jánosé és dr. Szauder Józsefnek a tanulmányai. Ezenkívül reprezentatív Dante Emlékkiállítást rendeznek majd a Magyar Tudományos Akadémián.

Dante emlékének szánt kiállítás nyílt meg a közelmúltban a József Attila Tudományegyetem Román Nyelv- és Irodalom Intézetének folyosóján. A kiállítás, amelyet dr. Koltay-Kastner János professzor nyitott meg, 13 tárlóban helyezték el a Szeveden megtalálható dokumentumok, Dante-emlékek felhasználásával rendezett, gazdag és színvonalas anyagot.

Így az első tárlóban kiállított eredeti Dante-kiadások közül nagy érdeklődést váltott ki a költő műveinek egyik legrégebbi kiadása, amely 1564-ben jelent meg Velencében s bőséges magyar fordítással együtt tartalmazza Dante egyes műveit. Öt másik tárlóban kaptak helyet a költőről készített portrék, rajzok, festmények és szobrok, Giotto, Botticelli, Raffael, Rossetti, Delacroix és mások alkotásainak reprodukciói.

Sajátosan érdekes ezek között Gulácsy Lajos, a tragikus sorsú festőművész, Juhász Gyula barátja kezéből kikerült s halotti maszkot utánzó szobor-portré, melynek fényképmásolatát szintén láthattuk.

További tárlók mutatják be a magyarországi jeles Dante-emlékeket. Láthattuk a három hazánkbeli Dante-kodexről készített fényképeket. A híres Törökország-ból visszakérült Corvin-kodex mellett az Isteni Színijáték latin fordítását tartalmazó és Zsigmond királynak ajánlott kodex

az egri érseki könyvtárból — összesen három ilyen, az Isteni Színijátékot tartalmazó latin kodex van a világon —, valamint „Az egyeduralkodó” című Dante-mű kódexmásolata — amelyből a világon létező 8 közül egyet a Nemzeti Múzeumban őriznek — fotokópiáit.

Az olasz költőről egyébként egy 1521-ben készült kolostori kódexben esik szó, amelyet Ráskai Lea másolt. Sokat idégettek s magyarázták a katolikus egyházat, vallást támadó műveikben, prédikációikban Dantét protestáns prédikátoraink. S irodalmunk újabb korszakaiban írónk, költőink közül Arany János, Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, Ady Endre áldozott versekkel a nagy olasz előd emlékének.

A kiállítás tárlói sorra bemutatják Dante magyarországi hatásának ezeket a dokumentumait. Láthattuk a magyar nyelvű Dante-fordítás-irodalmat is, a legrégebbi fordításoktól a pár hónappal ezelőtt megjelent gyűjteményes Dante-kiadásig. Utal a kiállítás arra az érdekes felfedezésre, amit dr. Szauder József professzor tett a pozsonyi liceum könyvtárában. Szauder professzor ugyanis ráakadt ott az Isteni Színijáték legrégebbi ismert magyar nyelvű fordítására. Ezt a fordítást amely nem teljes, Döbrentei Gábor 1806-ban készítette, Wittenbergben, prózában ültetve át magyar nyelvre Dante terzináit. Császár Ferencz Vita nuova-fordítása folytatja a sort, majd az első teljes, bár még nem mindenben formahű fordítása az Isteni Színijátéknak, Szász Károlytól s végül a mind máig utólréhetetlen szöveg- és formahű Isteni Színijáték-fordítás Babits Mihálytól.

Végigkíséri a kiállítás Dante világhírének kibontakozását. A XVII. században műveinek még csupán három olasz nyelvű kiadása volt forgalomban. A XIX. században már 700 Dante-kiadást tartottak számon, ma viszont már a világ szinte minden kultúrnyelvére megszámlálhatatlan Dante-fordítás van forgalomban. Az olaszok például külön lefordították 21 nyelvű fordításra Dante műveit. A németek 24 alkalommal, az angolok 22 alkalommal készítették fordításokat Dante műveiből.

Száz évvel ezelőtt, 1865-ben nagy ünnepeket rendeztek hazánkban a Dante-évfordulón. A kiállítás bemutatja a korabeli sajtó megemlékezéseit ezekről az ünnepekről. A szemelvények közül különösen érdekes az a rövid közlemény, amely arról ad hírt, hogy az 1848–49-es forradalom és szabadságharc egyik emigráltja, Pulszky Ferencz Firenzében tartott előadást Dantéről.

Mint Koltay-Kastner professzor elmondta, ez a mostani kiállítás megnyitó epizódja a Dante-évforduló szevedei eseményeinek. Tervezik többek között, hogy az esztendő folyamán az Országos Filharmoniai közösen hangversenyt rendeznek Dante Alighieri emlékére, amelyen a Bartók Béla Filharmonikus Zenekar bemutatja Liszt Ferenc híres Dante-Szimfóniáját.

P. L.

Debreceni üzenet

MEGLEPŐ s dicséretesen bátor lépésre határozta el magát a debreceni Egyetemi Élet szerkesztősége, amikor a város egyetemén tanuló írókató tehetségek, az első lépéseknél tartó s esetleg majdani költők és prózáírók próbálkozásait irodalmi különszámban csokorba fogva jelentette meg.

A különszámot bevezető „A bemutatkozás elé” című szerkesztőségi cikkben a vállalkozás céljáról így írnak: „... megjelentetjük ezt az irodalmi különszámot, számot adva arról, hogy a debreceni egyetemeken vannak olyan hallgatók, akik tanulmányaik mellett foglalkoznak az irodalommal s közülük többen az íróvá válás ígérteit sejtetik.” Majd alább: „Az Egyetemi Élet egy korábbi száma sürgette már az egyetemi irodalmi alkotó kör létrehozatalát... reméljük, ez a különszám meggyőző bizonyítja erre — az egyetemen olyan fiatal alkotók élnek, akiknek fejlődéséhez a közös munka, a közösség ereje sokat adhatna.”

CELJÁNAK megfelelően a nyolc oldalas összeállítás igyekszik valóban mindenkit felvonultatni azok közül, akik legalább egy futó kaland erejéig megpróbálták már közelkerülni a Múzsához. Tizenhét név, tizenhét arckép, foto és szövezes életrajzi megjegyzések formájában. Tíz verselő, öt a prózával próbálkozó s két képzőművészeti érdeklődő fiatal.

Akkor, amikor a kezdeményezés bátorságát dicsérjük, azt is meg kell őszintén mondanunk: az anyag válogatói lehettek volna igényesebbek ennek az újság-antológiának az egybegyűjtésében. Nem mintha mélyen a közölhetőség színvonalát alatti „művek” volnának ebben a számban. Inkább az az érzésünk, hogy valahol szürkék, jellegtelenül egyformák — talán hangulatokban, érzéseikben — mindennek előtt a költői próbálkozások. Sok-sok keveset mondó

költői közhely, indokolatlan versek konkrét közlésének is ellentmondó melabú be- rong a sorokban. S fiatalokról lévén szó, megdöbbentően kevés az erő, a világ dolgaihoz való közvetlen viszony, a gondolatok és érzelmek vibrálása, amely feszültséggel, sürített atmoszférával tölthetné meg az alkotást.

Várkonyi Anikó mintegy a szám „emineuseként” az első oldalon szerepel, az ő versei nyitják meg ezt az érdekes összeállítást. Valóban tehetséges költő. Rövid verseiben a dráma tömörségével súlyosan és magukat elhitetni tudóan sorakoznak egymás után a költői képekbe öltöztetett gondolatok. Mondorossággal fenyegető azonban az a hol keserves-búsán átkozó, hol könnyesen panaszkodó, de hangvételében mindig monoton fáradó lamentálás, mely ugyan egyéni lehet, de mint ilyen sem a legszerencsésebb. S nem is tartalmi, hanem kifejezésbeli művészi oldaláról.

A többi kilenc verselő közül a már korábban megismert Lévai Botond és Somorjai Orsolya mellett Kántor Zoltán groteszk hajlós s a többiek versein szecesszióan eluralkodó kép és képzavar-halmazból mentes két verse figyelmet érdemlő. Szerencsés hangot üt meg Deli Imre első versében, a „Míg elmegy az út”-ban. Kár, hogy a gondolatok szépségét nála gyakran elfedi a képek zavarossága. Birkás József „nagynak” szánt „Rohanás” című költeményében sok a töltelékanyag, sok a frázis és kevesebb a költészetre valóban érdemes gondolat. Aknay Tibor, Sepsy István, Thoms László, Magyar Róza egy-egy nevet jelentenek a különszámban s kár, hogy nem egy-egy sajátos és megragadó egyéni szint is.

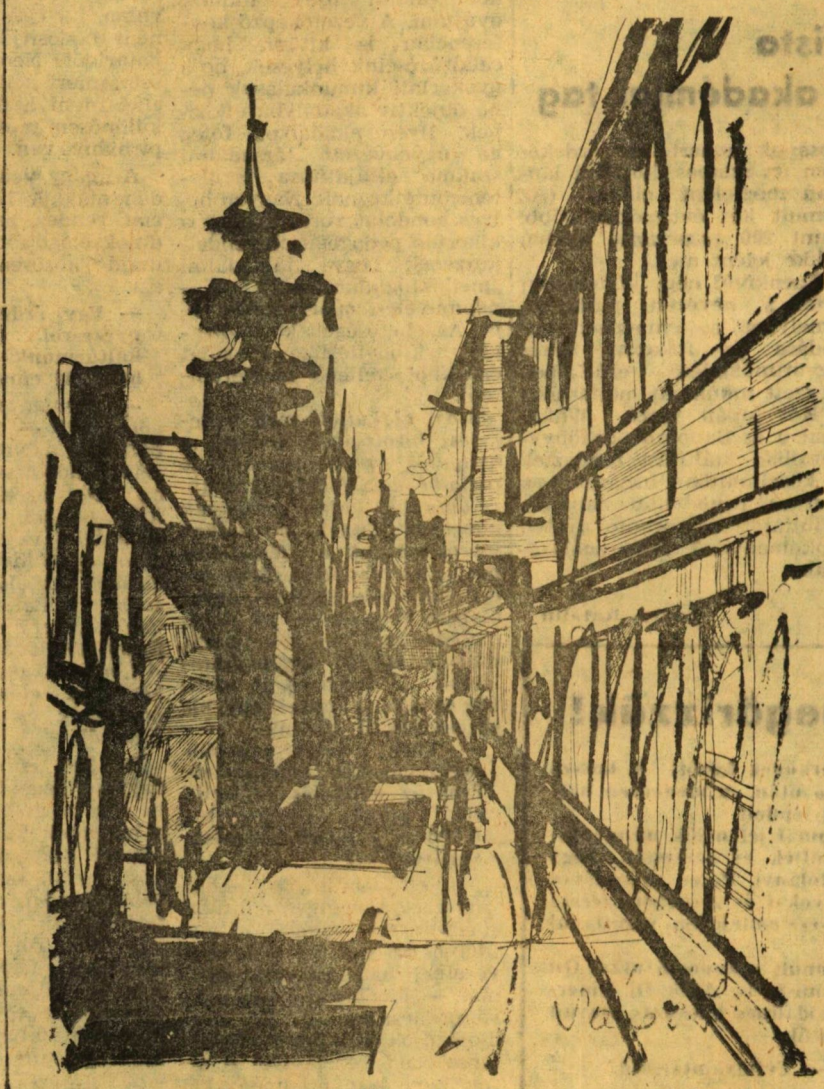
A SZÉPPRÓZAI anyagból talán leginkább Kovács József írásában éreztük meg a közlés vágyát, az elmondani igyekvést, amely esetleg elhivatott tehetségről is árulkodhatik. A „Holdfogatkozás” című hosszabb novella és „A kezdet” című téma még egyenletlen, nem eléggé összefogott, fegyelmezett írás, mindkettőnek erőnye azonban, hogy a szerző megmarad az általa is ismert, átél élet-környezetben s nem próbál tapasztalatokat, életismereteket határait túllépve hazug és üres történeteket kitalálni, mint azt legtöbb kezdő fiatalnál tapasztalhatjuk. Göz József „Szemesnek áll a világ” című krókija szellemes, bár meglehetősen kiűrt poénra épített írás. Kurucz Gyula, a grafikus Scherfel Tibor, Kun József és Sarkadi József írásai kevésbé sikerültek.

A debreceni Egyetemi Élet irodalmi különszámát a tehetséges Szabó László és Scherfel Tibor linometszetei, rajzai színesítik.

BÁR HELYENKÉNT kissé fellengzősnek éreztük a bevezető szerkesztőségi cikk megállapításait s különösen a bevezető életrajzokat (akinek egy, vagy két verse, írása megjelent nem feltétlenül író, költő az: gondoljuk csak meg, a „költő” és „író” név nem csak foglalkozást, nem csak megkülönböztető minősítő jelzőt, de a sikeres, produktív alkotómunkát elismerő elmet is kellene, hogy jelentessen!...), egészében véve, különösen mint kezdeményezésről, elismerően kell megemlékeznünk a debreceniek üzenetéről, az irodalmi különszámról.

Papp

Utcarészlet

Sági József rajza

Kelemen János versei:

BÖLCSESSÉG

Ki tud többet az életről mint a rönkfák a vízen melyek halálukba vetve a remény horgával a vízbe kapaszkodnak s megegyeszer kihajtanak értelmellenül a folyó fölé tartva zöld leveleiket

EGY OLASZ LÁNY

Nem a mesék az álmok vidékén rejtezik ő csak messze
A tenger millió karja becézi
a nap a csillagok s egy hallatlanul kék és kedvelt vízivirágát

Nem álmok paripái hanem a valóság dolgai röphetnek hozzá
a valóság tájain át
fűző vonatok
sistergő hajók
repülők kék szitakötői

De elérni őt a gyönyörű kalandja lenne
aki orrát bedugva tüdejét teleszívva
az áttetsző mélység annyi kagylója közül kibontja az igazgyöngyöt